

מאמר ד"ה

ושבח אני

מכ"ק אדמו"ר

חיים שניאור זלמן

נאמרה על האוהל י"ג ניסן תרכ"ז

ביארציט הראשונה של אביו

כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

יו"ל לראשונה מכת"י מעתיק

לכבוד י"ג ניסן תשפ"א

נערך ע"י עקיבא שבריק

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

To donate via Paypal or Zelle

please use the links below:

לתרומות והנצחות

<http://paypal.me/ashavrick>

Zelle ashavrick@gmail.com

To be added to the weekly email, please contact me
at: Ashavrick@gmail.com

מאמר ושבח אני

מכ"ק אדמו"ר חיים שניאור זלמן מליאדי

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

נאמרה על האוהל של אדמו"ר [כ"ק הצמח צדק] נשמתו עדן, ביום
יארצייט, מרבי חיים שניאור זלמן שנת תרכ"ז

וְשִׁבְחִי¹ אֲנִי אֶת הַמַּתִּים שְׂכָר מֵתוֹ, מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הִמָּה חַיִּים עֲדָנָה (קהלת ב'). והנה שלמה עצמו אמר (קהלת א'), כי לכלב חי, הוא טוב מן הארי המת. ולהבין² כל זה, הנה אמרו ברבות תשא פרשה מ"ד על פסוק זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך, הדא הוא דכתיב, ושבח אני את המתים שכבר מתו. רבי יהושע אמר, לא אמרו אלא כנגד דוד אביו. כיצד, כשבנה שלמה בית המקדש, התפלל לפני האלהים שתרד האש, ולא נענה. אלא כיון שהזכיר את דוד אביו, מיד נענה, שנאמר זכור לחסדי דוד עבדיך, וככלות שלמה להתפלל אל ה', והאש ירדה מן השמים. כיון שראה שלמה, שהזכיר אותן תפילות, ולא נענה, וכיון שהזכיר דוד אביו, מיד ירדה, התחיל אומר, ושבח אני את המתים שכבר מתו, מן החיים אשר הם חיים עודנה, על עצמו אמרו כו'.

וכן דרשו ברבות וארא ח', בשעה שרצה שלמה להכניס הארון בבית קדש הקדשים, דבקו שערים. התפלל כמה רננות, ולא נענה. כיון שאמר, זכרה לחסדי דוד עבדיך, נענה כו'. רוח הקדש צווחת ואומרת, ושבח אני את המתים כו'. וכן הוא בגמרא (שבת ל' עמוד א'), ושם גם כן על פסוק כי טוב יום בחציריך מאלף (תילים פ"ד), טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה, מאלף עולות שעתידי שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח.

ואם כן, זהו מצד שעצמות נשמת דוד, נעלה יותר במדריגה מבחינת שלמה. כי דוד הוא מרכבה לכללות בחינת מלכות דאצילות, מה שאין כן שלמה, הוא בחינת פרטיות. ולכן נאמר, ועבדי דוד נשיא אליהם ובקשו את אלהיהם ואת דוד מלכם. ולעתיד לבא, אומר דוד, דווקא לי נאה לברך. ואם כן, לפי זה, מה שמשבח את המתים מן החיים,

¹ המאמר נדפס כאן לראשונה מכתב יד מעתיק.

² בהבא לקמן ראה אור התורה שמות ח"ו ע' ב"ח.

אינן מצד כי גדולים צדיקים במיתתם דווקא, כי יש בחינה שהחיים עדיפי, דבמתים חפשי. כיון שמת אדם, נעשה חפשי מן המצות. וכמה נתחבט משה שלא ימות.

וגם בגמרא (שבת שם) הביאו פסוק, כי לכלב החי, הוא טוב מן כו'. ויש לפרש דקאי על אדם רשע שנקרא כלב, כמבואר ברבות (וארא ט') על פסוק קח את מטך, מה דרכו של כלב ללקות במקל כו'. והטעם שנקרא כלב, כי רשעים הם ברשות לבם, ואין לבם ברשותם, כמבואר ברבות (נח ופרשת תולדות), ולכן נקרא כלב, דהיינו שכולו לב. ואף על פי כן, כי לכלב חי, הוא טוב, שיכול לעשות תשובה. וגם כי הכלבים אומרים שירה, בואו נשתחוה ונכרעה נכרעה, כמבואר בילקוט (פרשת בא).

אלא מה שכתוב, ושבח אני את המתים כו' מן החיים זהו לפי שבעצם מהותו גדול ממנו הרבה ונפטר בשם טוב לכן על זה נאמר ושבח אני את המתים שכבר מתו, וכמו שכתוב, טוב שם משמן הטוב, ויום המות מיום הולדו. והנה הטית דטוב שם, הוא ט' רבתי. והנה פירוש ויום המות, קאי על טוב שם. שיום המות הוא טוב, לאשר יש לו שם טוב, כי כבר נפטר בשם טוב. מה שאין כן, כשהצדיק חי, הרי אמרו, אין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו על צדיקים כשהם חיים, רק אחרי מיתתן. כי בחייו, אין ידוע, אולי כו'. מה שאין כן כשכבר נפטר בשם טוב כו'.

ואפשר³ לומר על דרך האי עלמא דאזלינן מיניה, כבי הילולא דמי. פירוש דאזלינן מיניה, שבו ועל ידו נעשו בחינת מהלכים. מה שאין כן, מקודם ירידת הנשמה בגוף, היתה בחינת עומדים. וזהו כבי הילולא דמי, שעל ידי החתונה, יזכו להוליד בנים ובני בנים, להרבות זרעו כעפרות תבל. וכמאמר, והתקין לו ממנו בנין עדי עד. וכך על ידי האי עלמא, זוכים להיות בחינת מהלכים, והוא גילוי בחינת אין סוף. והילוך זה, זהו ענין היחוד עליון, שיאיר אור אין סוף, הסובב כל עלמין, בממלא כל עלמין. וכן אפילו נשמות פרטים, מקבלים הארה זו. ויש נשמות גדולים, שבהן נמשך ממש שפע המיין דכורין, כמו בנימין. ולכן, לבנימין אמר ידיד ה'.

והסתלקות רבי שמעון בר יוחאי, נקרא הילולא דרבי שמעון בר יוחאי. וכן בזוהר (נשא סוף אדרא רבא), בהנך תלת דאתנסיבו, שקאי על הסתלקותם. וכמבואר על פסוק שחורה אני ונאווה, היינו יותר מבנות ירושלים, שהן נשמות קודם בואן לגוף, שנקראים בתולות. אבל על ידי ירידתם בגוף, נעשו בחינת כלה, שקיבלו היחוד, היינו התורה, שהוא טיפת חכמה עילאה. ומכל מקום, כמו שהתורה דעכשיו נקראת אירוסין, ולעתיד לבא יהיה הנשואין, גילוי פנימיות התורה, אך הארה מזה מאיר בגן עדן, ולכן

³ ראה אור התורה נ"ח ח"ב ע' א'קכב.

נקרא הילולא. ועל כן, טוב ללכת אל בית אבל, שנקרא הילולא ויחוד אמיתי, דזהו ענין האי עלמא דאזלינן מיניה, שנעשו בחינת מהלכים. והילוך זה, הוא על ידי הסתלקותו, ילכו מחיל אל חיל. וזהו טוב ללכת אל בית האבל, שהוא בחינת מהלך הנזכר לעיל, מלכת אל בית המשתה, ששם הוא הילולא גשמיות, והוא רק הכנה ליחוד העליון. וזהו באשר הוא סוף כל האדם, כי זהו תכליתו, שיהיה בבחינת מהלך.

והחי יתן אל לבו. פירוש במדרש, חי העולמים, יתן אל לבו. רצה לומר, שיאיר בו תוספת, שזהו הנמשך מבחינת צדיק חי עלמין, כמו שכתוב, ואולם חי אני וימלא כבוד ה'. ופירוש אל לבו, שיהיה בבחינת בכל לבי דרשתיך, שיקלוט האור אל תוך לבבו כו'.

ובזה⁴ יובן ענין ירידת הנשמה בגוף, מהו, שהרי הרבה דרכים בחזקת סכנה. אלא כי העלייה גדולה. לכך, ויום המות, טוב מיום הולדו. שביום הולדו, לא היה ידוע אם יצליח. אבל אחרי שנסתלק, הרי יש עלייה וטוב שם, שקונין בעולם הזה. כי כמו הַשֵּׁם מהלך למרחוק, כך, על ידי ירידה זו, נעשה בחינת מהלך ועדיף משמן. שעם דשמן צף על גבי יין, כי יין בינה, ושמן חכמה. עם כל זה, כתיב ויעמוד השמן. וזהו שכתוב במדרש, שמן הטוב מהלך מקיטין לטרקלין, היינו המשכת החכמה, מבחינת חכמה, עד סוף האצילות. מה שאין כן בבריאה, אין החכמה מאיר. אבל שם טוב, מהלך מסוף העולם ועד סופו, על דרך עיגולי אריך אנפין, יאיר גם בעשייה. וכן בחינת אדם קדמון, מאיר באצילות ועשייה בשוה, כי רגלי אדם קדמון מסתיימים בסוף העשייה. וזהו ועמדו רגליו, וכן והבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה, שממשיך מראשית הקו עד סיומו בעשייה.

וגם ענין טוב שם, כי הנה הנשמה, קודם ירידתה לגוף, לא היה לה שם, כי הַשֵּׁם מחבר הנשמה עם הגוף. מה שאין כן, כשהיתה למעלה, אינה צריכה לַשֵּׁם. נמצא הַשֵּׁם לה, בשביל ירידתה בגוף. וכן למעלה, מלכות נקראת שם, והיא מחברת אצילות, לבריאה יצירה עשיה, היינו שיהיה הגילוי למטה, גם כן על דרך והתהלכתי בתוכם, כי יש שם טוב מהלך. וזה שכתוב, אשר הלך כו' לעשות לו שם. וכדי שיומשך הגילוי למטה כמו למעלה, להיות ושמך אחד, זהו על ידי ההמשכה מלמעלה מעלה. שזהו ההפרש בין אברהם, שהמשיך רק באצילות, ובין משה, שהמשיך גם למטה, להיות והאלקים יעננו, על ידי שהמשיך מכתר ומוחא סתימאה, שלמעלה מהחכמה דאצילות.

⁴ ראה אור התורה נ"ך ח"ב ע' א'קיט.

עוד זאת, כי שם, היינו ב"ן רפ"ח. מה שהמלכות, הנקראת שם, מבררת מרפ"ח שנפל מעולם התוהו, על ידי קיום המעשה, כמו שכתוב, ויעש דוד שם. והם שרשן, למעלה מחכמה דאצילות. וזהו והיה ביום ההוא יצאו מים חיים אל הים הקדמוני (זכריה י"ד ח'), וברבות (ויצא פרשה ע') שזהו ענין והיה הוי"ה לי לאלקים. והיינו, כי ים הקדמוני, אבא ואימא, שמקבלים משבע תחתונות דעתיק יומין, שזה סוד כל הנחלים הולכים אל הים. ואף על פי כן, יצאו מים חיים מירושלים, על ידי שמבררים כתר חכמה בינה לתוהו. וזה סוד באר מים חיים, שגבוה ממעיין גנים. ושנעשו מים חיים, זהו על ידי עוברן עפר הארץ, ירידת הנשמה בגוף. ולכן, הים הקדמוני מקבל מהם, כענין עד דוד הגדיל, ואשת חיל עטרת בעלה, למעלה מבחינת שקראה אמי.

וזהו שהטית דטוב שם, הוא ט' רבתי. כי ט', זהו טוב. אך הטי"ת רבתי, מורה על טוב מאד. והיינו על ידי שמברר הרע, כנזכר בזוהר (מקץ ר"ד) בענין אתגלגלו אתוון ט"ר. שעל ידי שנתחבר הטוב עם הרע, ונהפך הרע לטוב, הוא טוב יותר. וזהו ענין המבואר ברבות (בראשית פרשה כ"ג) על פסוק כי שת לי אלקים זרע אחר, זרע הבא ממקום אחר, דהיינו מלך המשיח, הבא ממקום אחר, מרות המוביאה. שכשהרע נהפך לטוב, אין למעלה ממנו. וזהו ענין יוסף ה' לי בן אחר, שבזה מעלת יעקב על יוסף, שיעקב בעל עולם האצילות. ויוסף גורם, שגם מבחינת אחר, יתהפך לבחינת בן. ועל ידי זה, הוא בן פורת יוסף, ריבוי הברכה, וזהו טוב שם.

וזהו דאיתא בזוהר ויחי רי"ו ב', כתיב, יוסף בן שבע עשרה שנה. כל יומין דיעקב, לא הוה לי צערא כהאי, והוה בכי כל יומא, לאינון שבע עשרה שנה דיוסף, מאי קאתיבו ליה, ויוסף ישית ידו על עיניך, הא לך שבע עשרה שנה אחרנין, בעינוגין ותפנוקין. הדא הוא דכתיב, ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה כו'. ופירוש שבע עשרה אחרנין, אחרנין דווקא. שמבחינת סטרא אחרא, יהיה נהפך לטוב, שבע עשרה גימטריא טוב, והיינו טוב שם משמן הטוב.

ומזה נמשך גם כן ויום המות מיום הולדו, כי הילודים למות, והמתים להחיות. והיות בירור שבעה מלכים דמיתו, שהן שבעה ימי אבילות כו', וזהו עדיף מיום הולדו על ידי אב ואם. אבל תחיית המתים לעתיד לבא, יחיה הגוף על ידי טלא עילאה כו', והיינו והמתים להחיות. ואז יצאו מים חיים, וזהו והיה הוי"ה לי לאלקים, על ידי גילוי עצמות אור אין סוף, כי הוי"ה נקרא מקור מים חיים, יו"ד מעיין, ה' נהר, מבוע דמיא דלא פסק. אך לעתיד לבא, יהיה גילוי עצמות אור אין סוף כו', ועל זה נאמר, והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים.

והנה ענין טוב שם, היינו כי שם הוא הארה, כמו ריח, שאינו עצמיות הדבר. וְשָׁמֵן חכמה, טעם עצמיות. והריח, גבוה יותר, אף שהוא רק הארה, כמו שכתוב והריחו כו', והיינו שהוא הארה מאין סוף, שלמעלה מעלה מעצמיות החכמה. ולכן, טוב שם משמן הטוב. וכתר שם טוב, היינו מעשים טובים, שנקראים ריח בגדיו וריח שלמותיך. אמנם, ענין שם טוב, היינו על דרך מקדשי שמך, שממשיכים מבחינת אתה קדוש, בשמך קדוש. וזהו שמן תורק שמך, שיהיה בהשם גם כן העצמיות, כמו שמן תורק. והיינו כמו שהיה הוא ושמנו בלבד, למעלה מבחינת המגן, וכענין מוציא חמה מנרתקה, ועל זה נאמר, טוב שם משמן הטוב כו'.

אך כל זה לפי הפירוש, שאין המעלה מצד היותה, כי אם רק מה שנפטר בשם טוב, כי טוב שם כו', וממילא ויום המות מיום הולדו. והבחי⁵ פרשת תשא פירוש, ושבת אני את המתים שכבר מתו, אפילו מצדיקים חיים. כי גדולים צדיקים במיתתם, יותר מבחייהן. ולכן, משה, נאמר בו ותחסרהו מעט מאלקים, שנמסרו לו מ"ט שערי בינה. ושער החמישים, לא השיג. והיינו בחייו, אבל במיתתו, שגדולים צדיקים כו', השיג גם שער החמישים. ולכן, לתחתונים, נדמה להם למטה ולעליונים נדמה להם למעלה. ופירוש⁶ הרב המגיד נשמתו עדן, כי משה השיג בחייו מ"ט שערי בינה, אבל שער החמישים לא אתייהב למשה. וגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, שאז השיג שער החמישים. והנה שער החמישים דבינה, הוא הממוצע בין חכמה לבינה. כי חכמה בחינת אֵין, ובינה נקראת יש. והממוצע ביניהם המחברם, הוא שער החמישים. ולכן, לעליונים, היינו לגבי בחינת אֵין ממש, נדמה למטה, כי השער החמישים, כיון שהוא הממוצע בין אֵין ליש, אם כן הוא למטה מבחינת אֵין. ולגבי תחתונים, בחינת יש והשגה, נדמה שהוא למעלה, דהיינו שהוא בחינת אֵין ממש.

(ובזהר⁷ פרשת אחרי ע"ב), כיון דכתיב ושבת אני את המתים, מאי שכבר מתו. אלא שכבר מתו בהאי עלמא, בפולחנא דמאריהון. ובמקדש מלך שם, דהיינו שְׁמֵמֵתִים את עצמם על עבודת קונם. וזהו על דרך מה שאמרו רז"ל, אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית את עצמו עליה. זהו ענין המסירת נפש בקריאת שמע, למסור נפשו באחד, שְׁמֵשֶׁם מקור התורה. והיינו כי תורה ומצות ממשיכים בחינת ו"ה, והנגלות לנו כו', שהוא יחוד זעיר ונוקביה. אבל יחוד אבא ואימא, בחינת י"ה, אי אפשר להמשיך, כי

⁵ ראה אור התורה שמות ח"ו סוף ע' ב"ח.

⁶ ראה לקוטי תורה במדבר יב, א.

⁷ ראה אור התורה שמות ח"ו ע' ב"ט.

אם על ידי מסירת נפש בקריאת שמע. ולכן, הם עדיפי מן החיים, אפילו מצדיקים אשר האהבה שלהם על דרך כי הוא חיך, שממשיכים רק מבחינת ו"ה, ולא מבחינת י"ה, שזה אי אפשר להמשיך, כי אם על ידי מסירת נפש.

ולכן, לפי זה, עוד⁸ יש לומר ענין ויום המות מיום הולדו. כי אמרו רז"ל, בחייהן אינן רואים, אבל במיתתם רואים. וכמבואר ברבות (נשא סוף פרשה י"ד). ולכן אמרו רז"ל, והנה טוב מאד. טוב, זה חיים. מאד, זה כו'. והטעם, כי ימי שנותינו בהם שבעים שנה, נתבררו שבעה מלכים דתוהו, שגבוהים מהתיקון. ומזה נמשך הַרְאָיָה, שהיא בשחור שְׁפָעֵינָ, בירור שם ב"ן.

עוד⁹ שם ברבות, על פסוק ושבח אני את המתים, אבות. מן החיים, זה משה. וכיון שאמר, זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך כו', הוי ושבח אני את המתים, מן החיים זה משה. וצריך להקדים ממה שכתוב ברבות (אמור פרשה כ"ט) גבי כל השביעית חביבין. באבות, שביעי חביב. אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה. וכתוב, ומשה עלה אל האלקים. בימים, שביעי חביב, שנאמר ויברך אלקים את יום השביעי. אם כן, כמעלת השבת על ששת ימי המעשה, כך מעלת משה. והיינו כי ששת ימי המעשה, הם שש קצוות, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד. ושביעאה, היינו בינה, שבה התגלות עתיקא קדישא. וכך, אברהם יצחק ויעקב, הם חסד גבורה תפארת. ומשה, זכה לבינה. וזהו ומשה עלה אל האלקים. ואם כן, איך אומר, ושבח אני כו', מן החיים זה משה.

וצריך לומר, דשניהם אמת. דהא פירוש רש"י (ריש פרשת וארא), שאמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה, חבל על דאבדין ולא משתכחין, (וכן הוא ברבות שם סוף פרשה ו' וברבות וירא פרשה נ"ו). אמר רבי יהושע בן לוי, בשני מקומות דימה משה עצמו לאברהם. אמר ליה הקדוש ברוך הוא, אַל תתהדר לפני מלך, ובמקום גדולים אַל תעמוד. ואפשר לומר, שבבחינת ההשגה והנבואה, ודאי היה משה גבוה יותר מן האבות, כמו שכתוב, וארא אל אברהם, ושמי הוי"ה לא נודעתי להם, והיינו כי משה היה בחינת חכמה, נחנו מ"ה, ובחכמה שורה אור אין סוף. והאבות היו בחינת חסד גבורה תפארת. ולכן, גבי מן, שירד בזכות משה, כתיב ולא ידעון אבותיך, כי האבות הם בחינת חסד גבורה תפארת.

⁸ ראה אור התורה בראשית ח"א ע' תכא.

⁹ ראה אור התורה שמות ח"ו ע' ב"ט.

ואף על פי כן, יש בחינה בחסד גבורה תפארת, מה שהוא למעלה מהחכמה, על דרך זעיר אנפין, בעתיקא אחיד ותליא, ואבא ואימא במזלא אתכלילין. שהמדות, שרשם למעלה מהשכל. כי¹⁰ הנה השכל, הוא נולד מן המשכיל, שלמעלה מן השכל, ששם לא נודע גילוי השכל וטעמו של דבר כלל. אבל מכל מקום, הוא נקרא משכיל, מקור השכל. אבל זעיר אנפין, בעתיקא אחיד ותלייא, שהמדות נלקחו ממקום עליון יותר. כי הגם שהמדות נולדו ונתגלו מן השכל, ולפי שכלו, כך תהיינה מדותיו, ובינה נקראת אִם הבנים, והחכמה אב. מכל מקום, אין זה אלא שהם גורמים להולדת והתהוות המדות, שיצאו מההעלם אל הגילוי. אבל עיקר המדות בשרשן, נלקחו ממקום עליון יותר. וכנודע, שיש אהבה ויראה טבעיים, ויש אהבה ויראה שכליים. והנה דחילו ורחימו טבעיים, נקרא בשם אהבה רבה. ודחילו ורחימו שכליים, נקרא בשם אהבת עולם. אלא שמפני שהדחילו ורחימו טבעיים, מתלבשים בזה לעומת לזה, מוכרח להיות המשכת דחילו ורחימו שכליים, כי בחכמה אתברירו. אבל כשמתבררים, הנה נקרא אהבה רבה, כי יפה כח הבן מכח האב.

ומכל זה יובן למעלה, שהזעיר אנפין, שהוא בחינת מדותיו יתברך, הוא בשרשו, למעלה מבחינת אבא ואימא, אלא שנמשך למטה. ולכך, האבות, שהם חסד גבורה תפארת, הם בחינת מרכבה, להעלות את האדם, הוא בחינת חכמה. וכשמתעלות המדות, נעשה יפה כח הבן, ומעלה גם בחינת חכמה, להמשיך התלבשות אור אין סוף בחכמה, להיות אנת הוא חכים, כי אין סוף בעצמו, לאו דאית ליה מכל אינון מדות כלל. רק, המשכת אור אין סוף להיות בחכמה, תלוי בהמשכת והעלאת נשמות הצדיקים. וכמאמר רז"ל על פסוק ועשיתם אתם, מעלה אני עליכם כאלו עשאוני כו'.

ועל דרך זה נתבאר במקום אחר, בענין רצועות דתפילין של ראש, שעל זה נאמר, כחותם על לבך, או כמו דכתיב¹¹ וְהִקְמַנּוּ עָלָיו שְׁבַעַה רְעִים וְשָׂמְנָה נְסִיכֵי אָדָם. ואמרו בגמרא (סוכה נ"ב), שבעה רועים, אברהם יעקב משה כו'. ושמונה נסיכי אדם, ישי ושאל כו' משיח ואליהו. וההפרש ביניהם, שבחינת של הרועים, הוא המשכה בבחינת פנימיות, שזהו ענין ותורתך בתוך מעי, וכמו השגת התורה, שיהיה מושג ונתפס בשכלו, פסק הלכה. וכן בהתבוננות, שיהיה מושג גדולת הבורא יתברך, כמו שכתוב, וידעת היום, דע את אלקי אביך. ולפי השכל, כך יהיה האהבה. וזהו כמשל הרועה, שמאכיל ומשקה את הצאן, שזהו השפעת החיות בפנימיות. וכן בכל דור, הם ראשי אלפי ישראל, המלמדים אותם תורה. וכמאמר, משה שפיר קאמרת, הרי נקרא רבא

¹⁰ ראה תורה אור יתרו עג, ג.

¹¹ ראה תורה אור מקץ לג, ד.

משה, על שם שהיה מלמד תורה. וכן מה שהרועים מתפרנסים על ידי זה, הוא גם כן השגה בפנימיות, וכמו על דרך מתלמידי יותר מכולם. וכן למעלה מעלה, הוא גילוי אור אין סוף, בחכמה עילאה, שזהו ענין אכלו ריעים.

אך ענין הנסיכי אדם, היינו שאינן בחינת רועים ומלמדים לישראל, כמשה והאבות, רק הם צדיקים תמימים, כמו ישי, שמת בעטיו של נחש, ולא מצינו זה אפילו במשה. ועם כל זה, הרי משה הוא רבינו, וכתוב זכרו תורת משה עבדי. מה שאין כן בישי, שלא היה רועה על דרך משה, ואף על פי כן, נמצא בו מעלה יתירה, שהיה תמים, עד שמת רק בעטיו של נחש כו'. ומהם נמשך גם כן כח לנשמות ישראל, בעבודה, בדרך בחינת מקיף, מה שאין כן מהרועים, נמשך בבחינת פנימיות. אבל מהנסיכים, נמשך רק בבחינת מקיף.

וכמו על דרך משל, אחד מתפעל מתפילת אדם צדיק, המתפלל בדחילו ורחימו ומסירת נפש, שעל ידי זה מתפעל גם הוא, והיא הארה מבחינת המקיף, שהרי לא קיבל ממנו בפנימיות השכלה וחכמה, על ידי דיבור, שהוא השפעה בפנימיות, כי אם שנתפעל מצדקתו, והרי צדקתו ואהבה ויראה שלו, הוא בחינת ריחוק ממנו בבחינת מקיף. אך נודע, שהמקיף הוא מבחינת גבוה יותר מהפנימי, כי המקיפים, שרשן מסובב כל עלמין, והפנימיים, מבחינת ממלא כל עלמין. וכן על דרך זה אמרו רז"ל, גדולה שימושה, יותר מלימודה. הגם שהלימוד הוא השפעה פנימית, והשימוש הוא חיצוניות, אף על פי כן, מקבל על ידי זה יותר יראת שמים כו', והוא כענין המשכה בבחינת מקיף. ומה שיכול להיות נמשך בשכל התלמיד בבחינת פנימיות, אינו רק הארה לבד משכל הרב כו', ולכן, לא קאים איניש אדעתא דרביה כו'.

וכל זה הוא גם כן על דרך ההפרש בין האבות ומשה רבינו עליו השלום, כנזכר לעיל. כי מכל מקום נאמר, מה יפה ירושתינו כו', שהירושה הוא מאבות, כי בחינת ומדריגה מהאבות, צריך להיות בכל אחד ואחד מישראל. ועל כן, צריך לומר, מתי יגיעו מעשי למעשה אבות כו'. גם אמרו ברבות¹² (חיי שרה), יפה שיחתן של עבדי בתי אבות, יותר מתורתן של בנים, לפי שהם, כל ימיהם, לא פסקו מבחינת השתחווה וביטול, וזהו גבוה מתורתן של בנים, וכנזכר לעיל, שעל ידי התורה, נמשך בחינת ו"ה. וגם כמבואר במקום אחר, בענין בעבר הנהר ישבו אבותיכם, ששרשם מחד גבורה תפארת דאריך אנפין, שזהו למעלה מהחכמה ובינה. ועל כן אומר, ושבח אני כו'. ולכן אמר, זכור לעבדיך לאברהם, כי הפגם שפגמו בתורה, הרי יפה שיחתן של כו', מתורתן של בנים.

¹² ראה אור התורה שמות ח"ו ע' ב"ט.

עוד¹³ שם ברבות, זכור לאברהם ליצחק כו'. משל למלך, שהפקיד אוהבו אצלו עשרה מרגליות. מת אוהבו, והניח בת אחת. עמד המלך, נוטלה לאשה, ועשאה מטרונה, ונתן לה שלשלת אחת של עשרה מרגליות, ונתנה אותם בצווארה. לאחר ימים, אבדה השלשלת. התחיל המלך מבקש להוציאה כו'. נכנס שושבינה אצל המלך, והיה מפייסו, ולא היה המלך נשמע לו כו'. אמר לו, בשביל עשרה מרגליות שאבדה, אתה מבקש להוציאה. אין אתה יודע, שאני יודע שהפקיד אביה אצלך עשרה מרגליות. יוצאות עשר בעשר. כך אמר משה להקדוש ברוך הוא, בשביל עשרת הדברות שבטלו כו', הזכר שנסית אברהם בעשרה נסיונות. יצאו עשר בעשר. הִנֵּי זכור לאברהם כו'.

והענין, כי איתא ברבות על פסוק אחד עשר יום מחורב, במיוחד שבעשרה, חטאתם בשמי אנכי כו'. והוא כי בקדושה, עשר ספירות. ובקליפת נוגה, אחד עשר, לפי ששם מאיר רק בבחינת מקיף, כי אין קדש מתערב בחול. והם בעגל, רצו גם כן, שיהיה על דרך בקליפת נוגה, אחד עשר, והיינו דרך הר שעיר, כדי שילכו בשרירות לבם. ואף על פי כן, יקבלו חיות, על דרך שֶׁעָשׂוּ מקבל מבחינת המקיף, יחשבו לקבל בפנימיות מבחינת פני שור, ולא כמו מצרים, מזל טלה. צאן, בהמה דקה. ושור, בהמה גסה, ריבוי החיות.

אך אברהם נתנסה עשרה נסיונות. ורצה לומר, כי הנסיון, הסתר פנים, המורה על דרך עזב ה' את הארץ, כדעת המכחישים הנזכר לעיל. ובאמת, המכוון בהסתרה, בשביל שיעמוד בנסיון, על דרך גבורי כח, ואזי ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ואם כן, עמד עשרה נסיונות, להמשיך הגילוי, עשר ולא אחד עשר כו', שזהו גילוי, היפך אחד עשר, המורה על ההעלם. וזהו העשיר לא ירבה מְעַשֵּׂר, שזה יורה על העלם. אבל עשר, מורה על גילוי. ועל ידי עשרה נסיונות, עלי עשור ועלי נבל, כינור של עשר נימין, המשיך גילוי גדול בעשר ספירות. על כן, יעמד לישראל זכות זה, נגד הפגם בבחינת אחד עשר יום מחורב כו'.

ועל דרך זה, ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן עשר יריעות. והקשו במדרש, מה מלאכה היו עושים. אלא ראה מה כתיב שם, קדש ישראל לה' כו' (וברבות פרשת ויקהל). ואינו מובן, מה שואל, איזו מלאכה. הלא כתיב מה שהיו עושים, שעשו המשכן. אך הענין, כי זה עשו עושי המלאכה. אבל כתיב, ויעשו כל חכם לב בְּעוֹשֵׂי המלאכה. פירוש, בתוך עושי המלאכה. ועל כן שואל, מה עשו חכמי לב. אך¹⁴ התירוץ

¹³ ראה אור התורה שמות ח"ו ע' ב'ו.

¹⁴ ראה אור התורה שמות ח"ה ע' א'ת"ז.

על זה בזהר, דעשו עשר יריעות. והפירוש, שמלאכת חכם לב היה, שיהיה עשר יריעות. עשר, ולא אחד עשר, על דרך אחד עשר יום מחורב, כי אם שיהיה עשר דווקא כו', שימשיכו בחינת עשר ספירות העליונות, שעליהם נאמר, נוטה שמים כיריעה, שיהיה נמשכים בעשר יריעות המשכן, וזהו עשייה גדולה. ואף על פי כן, עשתי עשר יריעות על העשר, שיהיה האחד עשר בטלים ונכנעים להעשר כו'. והנה היוצא מזה, שטען משה, יצאו עשר בעשר. ועל כן אמר, זכור לאברהם ליצחק וישראל כו'. וזהו ושבח אני את המתים, שקאי על האבות, מן החיים אשר המה עודנה חיים, זה משה כו'.

סליק